

Mezinárodní sborová soutěž 58. FSU Jihlava 2015

Následující řádky nemají být recenzí 58. Festivalu sborového umění Jihlava, který pod záštitou ministra kultury Mgr. Daniela Hermana a hejtmána Kraje Vysočina MUDr. Jiřího Běhounka za finanční podpory statutárního města Jihlavy, Ministerstva kultury ČR a Kraje Vysočina uspořádal ve dnech 5.– 7. června 2015 NIPOS–ARTAMA Praha a Společnost pro FSU, o.s. Jihlava. Mají shrnout jen některé postřehy z části sobotního dne festivalu, které jsem byl osobně přítomen, případně komentovat další festivalové akce publikované v programovém bulletinu.

Domnívám se, že tento ročník FSU lze hodnotit jako velice úspěšný. Jeho dramaturgie – převaha programového zaměření na domácí i světovou tvorbu 20. a 21. století (včetně 8 českých premiér a řady málo známých zahraničních skladeb) i velice dobrá umělecká úroveň většiny zúčastněných sborů vrátila festivalu punc kvality, jakou si jeho tradice zaslouží. Již program zahajovacího pátečního festivalového koncertu v jihlavském kostele Povýšení sv. Kříže jistě uspokojil i náročné posluchače. Prvního ze zahraničních hostů, známý maďarský smíšený sbor Monteverdi Choir Budapest, vedený profesorkou Lisztovy Hudební akademie Évou Kollár, znám z jeho úspěšné účasti na pražském Mezinárodním festivalu adventní a vánoční hudby s Cenou Petra Ebena (2006, zisk Ceny Petra Ebena) i z jeho koncertní činnosti v Budapešti. Ve svém programu představil kompletní galerii nejvýznamnějších maďarských skladatelských osobností kodályovské éry (Z. Kodály, L. Bárdos, E. Szönyiová, M. Kocsár. G. Orbán) i jejich mladých pokračovatelů (P. Tóth. L. Gyöngyösi). Z českých sborů vystoupil na zahajovacím koncertu Alikvotní sbor Spektrum Praha (Jan Staněk, atraktivní ukázky alikvotního zpěvu), Vysokoškolský umělecký soubor Univerzity Karlovy Praha (Jakub Zicha, mj. s reprízou v květnu v Praze premiérováného díla *Te Deum* J. Temla) a Vysokoškolský umělecký soubor Pardubice (Tomáš Židek, s chvályhodným návratem k některým neprávem opomíjeným skladbám naší nedávné hudební minulosti, jako např. *Madrigaly o čase* P. Bořkovce nebo sbor *Adam a Eva* J. Křičky). Zahajovací koncert zakončila působivá a interpretačně vděčná *Jarní romance* Z. Fibicha ve společném provedení obou vysokoškolských souborů za doprovodu Filharmonie G. Mahlera Jihlava (Tomáš Židek).

Nestává se mi často, abych mohl sledovat sborovou soutěž mimo porotu, pouze jako posluchač. Večerní program sobotního festivalového dne jsem musel opustit před vyhlášením výsledků a výsledkovou listinu nemám dosud k dispozici. Je tedy možné, že některé z mých názorů se nebudou zcela shodovat s výsledným rozhodnutím poroty. Nemělo by to však v žádném případě vyvolat zdání polemiky. Na rozdílnost hodnotících názorů máme jistě každý právo. Dříve než se dostanu k stručnému hodnocení jednotlivých soutěžních vystoupení, chtěl bych vysvětlit bodový systém, který obvykle ve sborových soutěžích jako porotce používám. Vychází ze stupnice 0 – 30 bodů a charakterizoval bych jej jako „učitelský“, protože jednotlivé bodové hodnoty, jak hned vysvětlím, odpovídají školním známám od „jedničky“ do „pětky“.

Vnitřní struktura rozdělení 30 bodů odpovídá významu hodnocených sborových disciplín:

0 – 8 bodů – celkový zvuk sboru, jeho kompaktnost, vyrovnanost, barevná kontrastnost jednotlivých hlasových skupin, pěvecká technika, deklamace, frázování;

0 – 8 bodů – intonace a rytmus;

0 – 8 bodů – správné využití hudebně výrazových prostředků (především dynamiky a tempa), výstavba skladeb, stylová interpretace;

0 – 4 body – dramaturgie soutěžního vystoupení, jeho pestrost, kontrastnost, vhodnost vzhledem k současným technickým možnostem sboru, stupeň obtížnosti, vynalézavost;

0 – 2 body – sborová kázeň, kontakt sboru se sbormistrem, sboru s publikem, zpěv z paměti.

Tento způsob hodnocení jsem označil jako „učitelský“: 8 bodů = 1; 7 bodů = 1–; 6 bodů = 2 atd. Při pásmovém hodnocení je pak např. zlaté pásmo: 25 – 30 bodů, stříbrné pásmo: 20 – 24,99 bodů, bronzové pásmo 15 – 19,99 bodů.

Podle výsledků mého bodového hodnocení, a nemyslím si, že bych byl málo náročný, měla soutěž jako celek velmi dobrou úroveň. Probíhala ve třech kategoriích:

- kategorie 1A – Komorní sbory do 24 členů (mužské, ženské smíšené) s povinnou skladbou, tj. „novinkovou“ skladbou, nebo skladbou ze skladatelské soutěže;
- kategorie 2A – Velké smíšené sbory do 60 členů s povinnou skladbou (viz kategorie 1A);
- kategorie 1B – Komorní sbory (mužské, ženské, smíšené) s volným programem (bez povinné skladby).

Nejpočetnější zastoupení měla kategorie 1A (1 mužský sbor, 5 ženských sborů, 2 smíšené sbory).

Ve výtečné kondici se v soutěži prezentovala **Mužská vokální skupina VOSK Praha** (Jan Zapletal). Dvanáctičlenný mladý ansámbl zpívající i dirigovaný z paměti na pódiu skutečně působivě muzicíroval. Má příjemný, vyrovnaný zvuk, správnou deklamaci, promyšlenou, logickou práci s frází, s dynamikou, smysl pro přesvědčivou výstavbu skladeb i jejich stylový kontrast. Určitý problém má sbor ještě s poněkud otevřenější vokalizací ve *forte* a s dokonalou intonační čistotou 1T ve vypjatějších polohách. Zvláště bych chtěl vyzdvihnout vynalézavou, kontrastní dramaturgii jejich soutěžního programu – A. Tučapský: *Let the peoples praise thee* (jedno z nejlepších provedení skladby vydané v roce 1990 DK Jihlava, které jsem dosud slyšel), skladba britského varhaníka, sbormistra a skladatele C. Mawbyho (1936) *Caeli ad culmina transferas*, nebo vyhledávaného mladého amerického skladatele a sbormistra C. Koppina (1991) *Jesu dulcis memoria, Alebo*, č. 2 z vtipného cyklu J. Temla *Dve svadobné*, nebo závěrečná nedirigovaná populární skladba skupiny Bee Gees *How deep is your love*. Vystoupení ansámblu VOSK ukázalo, jaký význam má kvalita interpreta na výsledek soutěže novinkových skladeb. Jejich *Voda, voděnka* (výsledky této anonymní soutěže dosud také neznám), patřila podle mého názoru k nejúspěšnějším číslům této soutěže. Podle mého hodnocení zlaté pásmo, jedno z nejlepších vystoupení celé soutěže.

Mezi pěti ženským komorními sbory bylo podle mého názoru nejúspěšnější **Foerstrovo komorní pěvecké sdružení Praha** (Jaroslav Brych). V náročném programu (O. Mácha: *Salve!* z cyklu *Proverbia*; R. Lukowski: *Pater noster*; J. Novák: *Tandem venit amor* z cyklu *Amores Sulpiciae*; K. Slavický: nádherné *Slunečko zachodí*; P. Křížkovský: *Vesna*) se líbila i novinková skladba *Magnificat*. Sbor je suverénní ve všech sborových disciplínách. Má kompaktní, vyrovnaný zvuk, dovede pracovat s frází, vytvářet transparentní dynamickou hierarchii. Určitým úskalím v jeho interpretaci byly tentokrát některé intonačně nedotažené vrcholy frází, vzesupné skoky nebo nasazení vysoko položených tónů v 1S a někdy poněkud přeexponované dynamické vlny. Sbor zpívá z paměti, s velkou snahou o výraz. Podle mého bodování jednoznačně zlaté pásmo.

Na o něco nižší téměř shodné bodové úrovni by podle mého hodnocení ještě ve zlatém pásmu skončily komorní ženský sbor **Vox Nova České Budějovice** (Petra Nová) a tentokrát jen dvanáctičlenná **Bubureza Praha** (Jan Rybář). Oba sbory si připravily pro soutěž pestrý, náročný program (např. B. Martinů, M. Raichl, Z. Lukáš, P. Eben, T. Surovíková, H. Eisler) a i jejich novinkové skladby byly interpretačně na podobné nadprůměrné úrovni

(*Osamělý milý*, výběr z *Jazykolamů*). Oba sbory mají ještě určité rezervy v práci s frází a dokonalejší intonační koncentrovanosti.

Těsně pod hranici zlatého pásma zařadil uvedený bodovací systém tentokrát nečekaně **Pěvecké sdružení ostravských učitelek Ostrava** (Jurij Galatenko). Nejzdařilejší skladbou jejich soutěžního programu byla zpaměti interpretovaná *Ta moravská brána* O. Máchy s promyšleným frázováním, působivou agogikou a intonační spolehlivostí. Již v této skladbě se však ukázalo, že 1S není zvukově v obvyklé kondici. Potvrdilo se to následně i ve skladbě J. Bernátka: *Luadate Dominum*. (Tato skladba získala sice v Mezinárodní skladatelské soutěži Opava cantat 2015 regulérně 3. cenu v kategorii skladeb pro dívčí sbory, ale byla provedena již v roce 2013 sborem Bubureza na Mezinárodním festivalu Canti veris Praga. Nedodržením této podmínky se vlastně PSOU jistě neúmyslně diskvalifikovalo z této kategorie.) Ani neobvykle rychlé *Ave Maria* J. Nováka a krásnou barvou altů ozdobený *Psalmus P. Ebena* nezvedly příliš interpretační úroveň druhého čísla a zůstaly výrazově poněkud nepravdivé. Domnívám se, že porovnání prvé a dalších skladeb programu PSOU potvrdilo význam sborového zpěvu zpaměti.

Stříbrné pásmo by podle získaných bodů získal i dosud nepříliš zkušený sympatický osmnáctičlenný sbor **Kassiopea Olomouc** (Hana Vyroubalová). Výkon tohoto dívčího uskupení, které jsem měl možnost slyšet poprvé, byl pro mne příjemným překvapením, i když skladby *Hoj, hura, hoj* O. Máchy, nebo v originále smíšený sbor *Rytmus I.* Hrušovského jsou v současné chvíli ještě nad interpretačními možnostmi Kassiopey. Ale skladba *Chilli con carne* profesionální švédské vokální skupiny The Real Group působila velice svěže a rytmicky atraktivně.

Zajímavý soutěžní program přinesla i kategorie smíšených komorních sborů. Výrazně kvalitnější z dvojice přibližně stejně početných sborů byl existenčně i věkově mladý sbor **Hekal Vsetín** (Helena Kaločová), který si připravil pro své soutěžní vystoupení velice zajímavý, dramaturgicky velice působivě vystavěný program (např. E. Whitacre: *Kala Kallá* z cyklu *Five Hebrew Love Songs*; J. Tavener: *The Lamb*; nebo finským folklorem inspirovaná skladba *Mita Kaikatat, kivonen?* finské skladatelky, aranžérky, hudební pedagožky a sbormistryně M. Makaroffové). I jejich „novinková“ skladba *Soulad lásky* patřila svým provedením k úspěšnějším. Sbor, který má nečekaně jednotnou, zvukově sympatickou mužskou hlasovou sekci, zpívá s přesvědčivým, upřímným výrazem a až na drobné intonační kazy zvládl svůj program na velice dobré, zlaté úrovni.

I smíšený sbor **Salvátor – Chrudim** (Jana Mimrová) se snažil zařadit do svého programu méně známé tituly současné sborové tvorby (např. *Northern lights* norského skladatele O. Gjeila). V tempově málo kontrastním programu z tematické oblasti duchovní hudby se výrazně projeví především pěvecké a intonační rezervy sboru, na nichž bude třeba ještě dále pracovat. V jejich interpretaci nevynikly dostatečně ani zajímavé „novinkové“ *Vokální variace na chorál „Jezu Kriste“*. Mé bodové hodnocení by zařadilo chrudimský Salvátor těsně pod hranici stříbrného pásma.

Nově otevřená soutěžní kategorie 2A pro velké smíšené sbory do 60 členů s „povinnou“ skladbou přilákala bohužel pouze jediný sbor – **Školní sbor Gymnázia Teplice Canzonetta** (sbm. Květuše Martínková, Markéta Loskotová – klavír, Veronika Machovcová – příčná flétna, Kateřina Pilná – housle). Ani tento sbor však počtem svých členů nepřekročil příliš horní hranici kategorie komorních sborů. Canzonettu jsem slyšel v lednu tohoto roku při jejím úspěšném vystoupení na Mezinárodním soutěžním festivalu Iuventus in Praga cantat (zlaté pásmo a vítězství v kategorii mládežnických smíšených sborů). I jihlavské vystoupení se teplickým gymnazistům vydařilo. Sbor má příjemný, vyrovnaný zvuk postavený

na velmi dobré, intonačně i barevně jednotné chlapecké sekci, dovede pracovat s frází (až na některé zbytečné nádechy před jejím vrcholem) a v dynamickém rozpětí **p – mf** spolehlivě intonuje. Prvá část dobře sestaveného, zajímavého a dobře provedeného programu (mj. novinka M. Troupa *Golem* na text E. Frynty z Mezinárodní skladatelské soutěže Opava cantat 2015, nebo již zmíněná skladba *Kala Kallá* E. Whitacrea) postrádala poněkud živelnější, pravdivější výraz. Až závěrečná *Směs populárních melodií* kolektivu autorů probudila sbor k přirozenému, působivému prožitku a pomohla mu navázat důvěrný kontakt s posluchači. Jejich „novinková“ skladba *Adoro te devote* svou spíše tradiční rytmicko–melodickou podobou příliš nezaujala. Ale celkově velmi dobré vystoupení – v mém hodnocení zlaté pásmo.

Kategorie 1B – Komorní sbory (mužské, ženské, smíšené) měla celkem 3 účastníky (jeden ze zahraničních sborů – Kameleon Sieraków svou účast na poslední chvíli odřekl). Druhý polský smíšený sbor **Kolo zpěvu Boleslava Dembinského, Miejska Górka** (Jowita Augustyniaková) větším počtem svých zpěváků do této kategorie vlastně nepatřil. Jejich výkon však zdaleka nedosahoval úrovně domácích sborů, a není třeba jej v těchto poznámkách komentovat. Oba zbývající sbory této kategorie – komorní dívčí sbor **Mládí Jablonec nad Jizerou** (Květa Kavánová) a **Komorní smíšený sbor NONA UJEP Ústí nad Labem** (dir. Luboš, Hána a Pavel Zmátlo, Vladimír Kuželka, Luboš Hána – klavír) skončily po velmi dobrých, vyrovnaných výkonech (NONA ztratila 1 bod za zpěv z not) na podobném zlatém bodovém zisku.

Jablonecké **Mládí** nemělo příliš originální soutěžní program, ale jejich interpretace skladby *Fujarečka* J. Bernátka nebo dvou částí z cyklu *Čtyři valašské motivy* F. Trnky rozhodně potěšily. Plánovanou část *Dona nobis pacem* z Mozartovy *Missa brevis* nahradil sbor na počest nedávno zemřelého P. Jurkoviče jeho oblíbeným *Ptačím koncertem*, v němž představil i své velmi dobré sólistky. Sbor spolehlivě intonuje a umí dobře pracovat s dynamikou (jeho **f** by však potřebovalo poněkud vylehčit). Určité rezervy má však někdy ještě v přirozené deklamaci (např. A. Dvořák: *Dyby byla kosa nabróšená*).

Velmi originální program si pro své soutěžní vystoupení připravila ústecká **NONA** (např. skladba již zmíněné finské skladatelky M. Makaroffové: *Armottoman*, píseň *Run to you* amerického písňového skladatele, saxofonisty, beatboxera a zpěváka K. Olusoly, výběr z cyklu *Liebeslieder Walzer* J. Brahmsa, nebo píseň německé hudební skupiny Rammstein *Engel* v úpravě O. Giese). Zvuk sboru poněkud trpí nedozrálostí hlasů mužské sekce a určité rezervy se objevují někdy i v intonační dokonalosti sopránové skupiny. Využívá však správně potřebné dynamické rozpětí sborového zvuku, zpívá stylově, s chutí.

Zvláštní zmínku si zaslouží dirigentské výkony sbormistrů soutěžících sborů, na nichž jsou postaveny i jejich sborové interpretační úspěchy. Pochvalu za svůj trvalý dirigentský růst si zaslouží všichni. Zvláště bych však kromě profesionálních sborových dirigentů chtěl vyzdvihnout např. výkony Jana Zapletala, Heleny Kaločové, Květuše Martínkové nebo Petry Nové. Poprvé jsem viděl při sbormistrovské práci mladého Jana Rybáře nebo Pavla Zmátla, kteří mají rozhodně talent, dobře cítí hudbu, a budou-li na sobě pracovat, jistě o nich brzy ještě uslyšíme.

Tolik tedy několik poznámek k soutěžním výkonům. Věřím, že s velkým zájmem se setkal odpolední ateliér Jana Staňka „O alikvotním zpěvu a zvuku pěveckého sboru“, který jsem bohužel nestihl navštívit. Ale s jeho tematikou jsem měl příležitost se již několikrát v předchozích letech seznámit a jsem přesvědčen o tom, že si získal neméně úspěšnou pozornost, jaké se těší v zahraničí.

Velkým zážitkem byla pro mne první část 2. večerního festivalového koncertu v divadelním sále jihlavského Domu kultury, jehož se zúčastnila i zástupkyně MK ČR paní Ivana Vozková, ředitelka NIPOS Mgr. Lenka Lážňovská, primátor statutárního města Jihlavy PaedDr. Ing. Rudolf Chloupek a další čestní hosté, jako např. čeští sbormistrovští nestoři Jan Kasal a Bohuslav Korejs nebo hudební skladatelé Jiří Teml a Jan Vičar. **Smíšený sbor Gaudeamus Brno** jsem po jeho obrovském úspěchu na IFAS 2002 v Pardubicích (Laureát Grand Prix, zlatá pásma v kategoriích smíšených sborů a folkloru a tři další zvláštní ceny) ztratil z dohledu a po určité době jsem o něm vlastně ani neslyšel. Jeho jihlavské vystoupení však překonalo všechna má očekávání. Sbor patří v současné době jistě k tomu nejlepšímu, co v oblasti našeho smíšeného neprofesionálního sborového umění máme: skvělý, mladý zvuk, vynikající pěvecká technika, dokonalá dynamická hierarchie hlasů a promyšlená práce s dynamikou při výstavbě frází a skladeb jako celku, působivý výraz,... Velká upřímná gratulace! Hlavní zásluhu na tomto uměleckém úspěchu (P. Eben: *Starodávne čarování milému*, V. Novák: *Moravské balady, op. 19 a 23, Zakletá dcera, Nešťasná vojnal*) mají nepochybně vynikající mladé sbormistryně Daša Karasová a Martina Kirová (Jitka Houfová, Daša Karasová – klavír). Přesvědčivá, inspirující, technicky výborná sbormistrovská práce.

Druhým vrcholem programu, sborovým vystoupením jiné, nové, moderní dimenze pak byl pro mne „scénický koncert“ **Koncertního sboru Permoník Karviná**. Stále se mluví o tom, jak oživit statickou formu sborové interpretace. Jak to udělat, aby pohybové oživení působilo přirozeně, esteticky, nerušilo hudebně výrazovou složku sborového díla. To, co umějí děvčata z Permoníku, je vzorovou ukázkou toho, co lze s některými vhodnými skladbami udělat. *Pozdrav slunci* I. Loudové, dvě části z jejích *Mudrosloví – Marnost, Moudrost* nebo, naléhavé *Kyrie eleison* z *Missa propria* J. Jiráka promluvily na posluchače novou sborovou řečí, řečí sborové interpretace nového století. Nevím, zda např. zpěv se vzpaženými rukama nevadí pěveckému projevu, ale na výkonu pěvecky i intonačně dokonalých děvčat z Permoníku to nebylo rozhodně znát. A celé sborové představení řídila (pouze chvílemi) ze středu hlediště reflektorem osvětlená dirigentka Eva Šeinerová. Na tomto vrcholném zážitku festivalu se podílely ještě Hana Šobrová – klavír a členky Vokálního sexteta – Natálie Bordácsová, Dominika Škrabalová, Karina Grimová, Daniela Kučerová, Zuzana Widnicová a Hana Gajdacsová). Věřím, že vystoupení Permoníku zachytily videokamery a že bude k dispozici nejen českým pěveckým sborům. Blahopřeji!

Třetí ze sborů první poloviny sobotního koncertu jsem již bohužel neslyšel. Jsem však přesvědčen, že výkon skvělého ukrajinského vysokoškolského sboru **Cherkassy Music College Student's Choir, Čerkasy** (Natalia Shmaraieva–Gozha) nadchl posluchače podobně jako jejich zlaté a vítězné výkony na SLOVAKIA CANTAT 2013 nebo PRAGA CANTAT 2013.

Součástí závěrečné části 2. festivalového koncertu bylo i předání **Ceny Ministerstva kultury ČR za hudební aktivity** panu **Bohuslavu Korejsovi**. Ministerstvo tak ocenilo jednoho z nestorů našeho sbormistrovského umění za jeho celoživotní sbormistrovskou, pedagogickou a dirigentskou činnost v oblasti sborového zpěvu a duchovní hudby.

Po vyhlášení výsledků vystoupily pak vítězné sbory Mezinárodní soutěže. Její výsledkovou listinu i výsledky anonymní soutěže „novinkových“ skladeb a jména členů poroty najdou zájemci po jejím zveřejnění i na tomto webu (Novinky / Výsledkové listiny vybraných MSF).

Součástí festivalu byl i páteční Doprovodný koncert v kostele Českobratrské církve evangelické v Humpolci, Odpolední sobotní koncert na Masarykově náměstí v Jihlavě, na němž vystoupily Tucet Humpolec (Petr Lisý), Smíšený pěvecký sbor Foerster Sokola Jihlava (Pavel Brada) a Hudební sdružení Gymnázia Jihlava (Dagmar Němečková) a nedělní 3.

festivalový koncert v Parku G. Mahlera Jihlava, na němž vystoupil vítěz soutěžní kategorie 1B a oba zahraniční hosté.

Na závěr snad jen malá poznámka. Domnívám se, že na jednom z koncertů měla zaznít některá ze skladeb jubilanta Zdeňka Šestáka. Např. VUS Praha má ve svém repertoáru jeho duchovní kantátu *In Deo speravit cor meum* a mohl do programu zařadit alespoň některé její části. A ještě jedna technická připomínka: dovedu si zdůvodnit, proč na pódiu divadelního sálu chyběly sborové stupně (clonily by zadní projekci detailních záběrů účinkujících sborů). Ale přece jen bych dal přednost tomu, aby si zpěváci nezpívali do vlasů a mohli mít lepší kontakt s dirigentem i s posluchači, tak jak jsou na to při většině sálových koncertů zvyklí.

Jiří Kolář